

je vse tako lepo vstvaril, in za vse tako ljubeznjivo skerbí, ter po njih delí človeku neprenehoma neštevilnih dobrot.

P a š n i k.

Rejni šopki. Neki odgojnik je večkrat rekel: „Kedar se oddaja učiteljska služba, bi se ne smelo samo vprašati, kdo je naj bolji med prosivci, temuč tudi, če ho tudi stanovitno dober; zakaj skušnja uči, da se človek rad spremeni, kedar doseže svoj namen, in velikrat pa ga osoda tudi prevari, t. j. da se mu ne godí po njegovih mislih“.

Kako previdno mora učitelj v šoli podučevati, kaže ta le prigodba: Mati vpraša sinka, ko pride iz šole, kaj je v šoli slišal. Sinko pripoveduje: „Bog je za prvega človeka prav lep vert zasadil. Pravimo mu raj, raj, raj“. Mati mu reče, da naj to še enkrat pové, in sinko ponavlja ta stavek zopet tako od besede do besede; in mati vpraša: „Zakaj pa praviš trikrat raj, raj, raj?“ Sinko: „Tako se mora govoriti; gospod katehet so tako pripovedovali“. — Sapiienti sat!

Dobra šola se pri spraševanju spozná, če se *a)* otroci lepo mirno in zaupljivo vedejo, *b)* če prav, razločno in gladko berejo, *c)* če svoje misli in misli koga drugega čedno in gotovo zapisujejo, *d)* če sploh določno in popolno odgovarjajo.

Besedica staršem ipavskim

po dokončanem šolskem letu 1864. *)

Skušnja nas uči, da iz otroka brez pomoči drugih nič biti ne more; ker — zapušen — šel bi telesno pod zlo, duševno pa bi se neumne živali ne prekosil. Stvarnik obdari ga sicer z raznimi zmožnostimi, toda skrb razpletati jih pripuša človeku. Prvi, ktere dolžnost veže, zmožnosti v otroku zbudjati, jih modro, previdno in v pravem redu olikovati, so starši; drugi potem in le s temi vred so šolski učenci. Da bode otrok po-božen kristjan, pa tudi — s potrebnimi vednostimi oborožen — koristen ud v človeški družbi, morajo starši temu namenu primerno vravnati svojo domačo izrejo vže pred, ko otrok v šolo hoditi začne; posebno jo pa v tem duhu vzajemno z učenci izpeljevati se truditi potem, ko se otrok šoli izroči. Domača izreja mora za šolo pripravljati, in šolski poduk

*) Iz letošnjega letnega sporočila ipavske glavne šole. Kar se tukaj priporoča ipavskim staršem, naj veljá tudi vsem drugim.

potem nadaljevati; nasproti pa, kar se v šoli vseje in vsadi, to se mora doma oskrbovati in varovati. Vodila, ki si jih človek v tej dobi pod varstvom staršev in učnikov prisvoji, se duši vtisnejo naj globokejše, in so mu močno krmilo v prihodnjem življenju; kar se mlademu človeku vsadí, to pri starem obrodi. Neobhodno potrebna je tedaj dobra domača izreja, ki se, pa mora vedno vjemati s šolskim podukom. To spoznavši spomnil bil sem vas v lanskem sporočilu nekterih — šoli neugodnih okolišin, v katerih je večina otročičev vaših, — naznanil vam pregreške domače izreje, ki zdatnost šolskemu poduku odjemajo, — očital pa tudi mlačnost, ki se tu in tam v izreji in poduku nahaja. Starši! zopet je eno šolsko leto se zvršilo, ter iznovega ponuja se mi priložnost, vam kaj malega spregovoriti o domači izreji in o pripomočkih pospešiti šolski poduk.

Da učniki namen svoj gotoviše dosegli bodo, potrebno je pred vsim, da starši otroke vže pred, ko jih šola prejme, pripravljajo marljivo na poduk. Marsikaj lahko se vže domá zgodi, kar učeniku potem ne le trud zmanjšuje, ampak tudi poduk pospešuje. Vsakteremu znano je na primer, da zdaten poduk mir in red od učencev zahteva; toraj naj starši vadijo otročiče, ko so še domá, redu, mirnosti in molčljivosti. In koliko priložnost je — jih tega vaditi! Tako postavim naj se otroci priganjajo o svojem času hoditi k počitku, ravno tako o pravem času vstajati; ko otroci vstanejo, naj jih starši ne pusté v nemar, da bi delali po poljubnosti, kar bi hotli; temuč naj skrbé, da se urno umijejo in osnažijo, spodobno in tiho oblečejo in potem pobožno molijo; zvečer po jedi naj se otrokom ne dovoli hoditi od doma, ali pa domá polegati se po kotih; tudi naj se jim ne pripuša na ognjiših pozno v noč sedé odrasene poslušati, ampak po vsaki večerji in potem opravljeni molitvi naj se otroci k počitku podajo. Matere! skrbite tudi, da bodo otroci zmerno in ob odločenih časih jedli, ker tudi v jedi mora biti red; če pa z jokom prisiliti hočejo, ne dajte jim se užugati. Čas za igre naj jim bo ravno tako odločen pa ne preobilen; igrajo naj se vedno blizo staršev, ali kakega varha i. t. d. — Marsikteri utegnil bi te opombice šteti med prazne malenkosti, s katerimi se tudi starši zavolj raznih opravil vže tako pečati ne morejo, vendar so pa zeló zeló važne za učenika, še bolj pa koristne za otroke. Mladina se takó polagama navadi redú, mirnega zadržanja, zdržnosti, pokorsine in ubogljivosti, preden v šolo hoditi začné; in — kdo ne vé, koliko je s tako domačo izrejo pomagano učeniku! Res težavno je staršem, se tako ukvarjati z otroci, toda sveta dolžnost veleva ostro jim to, in ljubezen, ki jo imajo do otrók, jim zlajšuje ves trud tem bolj, če še pomislijo, koliko prihodnih nadlog in britkost se otrokom s

tako domačo izrejo odvrne. — Medtim pa, ko starši otročiče vže domá čedno izrežajo, naj ne pozabijo v njih srcih tudi ljubezen do šole in učnikov vcepiti in jo potem vnemati, kar se zgodi, če se vpričo otrok do učnikov, ktere vže tako kmalo poznajo, vedno spoštljivo obnašajo, spodobno od njih pogovarjajo; če se otrokom pripoveduje, kako priljudni, prijazni so učniki do pridnih in ubogljivih otročičev, ktere se v šoli veliko lepega, za življenje koristnega učé, česar bi jih domá zavolj mnogo opravil sami podučevati ne mogli, pa tudi ne znali ne. Takó dobé otroci vže pred, ko v šolo hoditi začnú, spoštovanje in ljubezen do učnikov in veselje do šolskega poduka; in — kdo ne vidi v tem zopet velik pripomoček za zdaten poduk! — Povsemtem tedaj ni vže dovolj, ako se otrok pred šolskim časom samo telesno odgoji, da le capljati v šolo zamore; ker učenik ima le nadaljevati; kako bode pa nadaljeval tam, kjer pravega poduka še nikdar bilo ni? Ubogi učenik prejme tako le samo sirovino, ki ga ne le zadržuje v poduku duševno bolj odgojenih učencev, ampak mu tudi še mnogo zadreg pri starših malih neobtesančkov napravi. Bolj pripravljeni in srečni so pa starši v tem, da se šola otrokom pristudi. Pri vsaki priložnosti, naj se jim otrok le nekoličkaj po volji ne vede, mu vže lahkomišljeno s šole žugajo, kjer ga bo učenik zaprl in s palico nabijal, da je učenik otroku potem rabelj, šola pa ječa, ki mu se v spanju nepokoj delata.

Kakor pa morajo starši svoje otroke na šolski poduk vže domá pripravljati, ter jim veselje delati do šole, da bo poduk zdaten in ne zastonj, ravno tako in še bolj morajo skrbeti za to zlasti potem, ko otroci v šolo hoditi začnú. Zdaj je treba v vsih rečeh vjemati se z učniki ter jih podpirati; ker naj boljša šola le malo zdá, ako ji domača izreja ne pomaga. Kako se pa v resnici starši vjemajo z učniki? Da ob kratkem povem, — tako le: Če otroci čez učenika tožijo, so starši lahkoverni in kmalo prepričani; če pa učenik čez otroke toži, pa ne slišijo, in so neverni! Ako je učenik oster in kaznuje, je to v nebo vpijoča grozovitost; če so pa otroci do učenika sirovi in nepokorni, je pa to le mladostna lahkomišljenost »ljube nedolžnosti«. — Posebno treba je dalje otroke v šolo pridno pošiljati, jim veselje in srčnost delati. Znano je, da so otroci lahkomišljeni, spremenljivi, nestanovitni; v začetku jih vse veselí, vse radi storé, pa kmalo se jim zopet ne ljubi, veselje zgine, šola se jim pristudi in — kaj je storiti? Da se šola otrokom ne pristudi, ali pa, če se jim je vže, da zopet do nje veselje dobé, naj starši otrokom kažejo, da jim je mar nad tim, kako se učijo in obnašajo, kar se lahko zgodi, če jih večkrat, kadar iz šole pridejo, izprašujejo, kaj se je v šoli godilo, ali so bili vprašani, ali ne, in če so bili, — kako so odgovarjali? Otroci

kramljajo prav radi, in posebno dobro se jim zdi, če vidijo, da starši marajo za to, da se pridno učé in lepo zadržé. — Kadar so starši pri jedi z družinico zbrani, ter se z njo pogovarjajo od poljskih ali drugih reči, naj ne pozabijo tudi od šole spregovoriti kaj; posebno naj se zgodi to ob nedeljah, ko se otroci in posli zvečer okoli staršev shajajo. Potem, ko so starejši kaj od pridige in kršanskega nauka povedali, naj se šolski otroci vprašajo o tem, česar so se med tednom učili; kar jim povedó, naj še sami pojasnujejo v izgledih, naj obračajo na življenje in kažejo naj sami tudi v djanji. S takim ravnanjem se otroci obvarjejo pohajkovanja in drugih nerodnost, v šoli zaslišane in še domá ponavljane resnice se bolj vkoreninijo, učeniki dobijo večí veljavo pri otrocih, otroci pa ljubezen do šole. Ob kratkem: otroci morajo pri vsaki priložnosti viditi in čutiti, da je tudi staršem šola važna in imenitna. — Da se bo šola otrokom priljubila, naj jih starši tudi včasí pohvalijo; toda le včasí, kadar so kaj hvale vrednega storili, da se jih napuh ne poprime. Opominjajo naj jih posebno na notranjo zadovoljnost, ki jo srce slehrnega človeka občuti takrat, kadar svoje dolžnosti natanjko spolni, ki je pa tudi naj slajše plačilo za vsako dobro delo. Kakor pa pohvala ob pravem času otroke za šole pridobí, ravno tako kakovi darek ne škoduje, ako se jim zopet o pravem času podéli; prepogoste darila pa naredé lakomnike. — Na dalje, kakor morajo starši otrokom ljubezen do učениkov vnemati vže takrat, ko so še domá, tako in še bolj morajo spoštovanje in zaupanje do njih buditi še le potem, ko v šolo hoditi začnú. Pri vsaki priložnosti naj starši učénika hvalijo in časté; otrokom naj se reče, da ne smejo učénikov nič manj od staršev ljubiti, tudi jih nikdar ne zaliti ali jeziti; otroci naj se opominjajo na dobrote, ki jih od učénikov prejemale i. t. d. Tako bodo otroci učénike bolj spoštovali in ljubili, pa tudi rají šolo obiskovali.

Iz vsega tega tedaj lahko spoznate, da šola sama ob sebi le malo malo storiti zamore; ker domača izreja je pri mladini naj prva; iz nje posebno zboljšanje ali shujšanje, up ali brezup otrokom za prihodne čase izvira. Sv. Krizostom toraj takole k vam govori: »Starši! vi ste aposteljni svojih otrok, vaša hiša, je vaša cerkev, in ako duhovni in svetni učéniki nad njihovimi dušami čuti in odgovor dati morajo, koliko bolj vi, starši, katerim je izreja še posebno izročena, katerim je Bog nežno mladino še v hišo dal, da jih ložeje zamorete vladati«.

V Ipavi 4. kimovca 1864.

Ravnatelj.

Šolska letina po Slovenskem.

Glavna šola v Ipavi je izdala tudi letos „letno sporočilo“, v katerem je *a*) lep spis: „Besedica staršem ipavskim“ (kakor ga ima današnji „Tov.“ list), — *b*) „šolske naznanila“, v katerih se vidi, da so zraven g. ravnatelja in enega g. kateheta podučevali še štirje g. g. učitelji, vkup 103 $\frac{1}{2}$ ure na teden — 383 učencev in učenk, — *c*) „napredek šolske mladine“ kaže, da se je veliko učencev in učenk dobro učilo.

Šolska roba.

Učitelj naj si v šolskih praznikih naredi ali preskerbí podob, ali pravih reči, da jih rabi, kedar kaže pervincem čerke, postavim, tako le:

- i.* igla, igelnik, igla (riba), ilovica.
- u.* učilnica, ura, ulnjak, usnje.
- e.* Eva je jedla prepovedani sad.
- o.* obla, oblačilo, obraz, oblak, okno, obok.
- a.* Adam je bil v raji; angelj, apno, apnenica.
- n.* noga, naklo, nož, narba, nosila, lan.
- m.* mojolika, meh, metla, motovilo, moka, maček, medved, Adam, Abraham.
- r.* roka, rama, ruta, rupa, reva, rak, raca, ratar.
- v.* voda, vas, vatel, vedro, veha, verv, veriga, sveder, vreteno, veža, vrabec, vidra.
- c.* cunja, cedilo, cepec, cev, cokla, cvetje.
- č.* Čednik pase čedo; čeljust, čelo, česen, češnja, češplja, peč, meč.
- s.* serp, sedlo, serce, smreka, seršen, sraka; senica pobira gosence.
- š.* Šivar šiva škerlat; štruca, šoga, štriglja.
- z.* zob, zavrtnica, zavijača, zastava, zajec.
- ž.* žitnica, žaga, železo, želodec, žaba, žerjav, lemez.
- l.* lilija, leša, lešnik, lesica, lesjak, led, ladija; Luka leze z luže.
- b.* bukve, burkle, bič, bukev, breza, bezeg, berv, boben, bik, berač.
- p.* pas, peča, peč, pehar, pero, parobrod, pes.
- d.* duri, derva, deržaj, dimnik; dečki in dekllice delajo na dvorisci orodje za dom.
- t.* tkavec tke; teta teše treske.
- f.* farovž, fasan; figa raste na figovem drevesu.
- j.* jabelko, jagoda, javor, jajce; jezdec jaha konja.
- g.* goba, golob; gospod in gospa gresta v gostje.
- h.* hlev, hlače, hlaпон, hrast; hleb ne hodi za trebuchom.
- k.* kavelj, kladvo, klesče, ključ, klobasa, kavka, kert, klesčar; kmet koplje krompir.
- lj. nj.* ljulika, kralj, ljun (Flussfischadler), — njiva, panj.

Novice.

Iz Štajarskega. Na Štajarskem je bilo v šolskem letu 1863. v 548 duhovnijah, 24 glavnih šol (4 s spodnjo realko), 543 vstanovljenih malih šol in 133 še ne popolnoma vstanovljenih šol, vkup 700 katoliških ljudskih šol (8 več, kakor prejšnje leto). Po jeziku je

bilo iz med teh šol 475 nemških, 39 slovenskih in 186 slovensko-nemških. Obertnijskih šol za dekleta je bilo 56, rokodelskih za rokodelske učence 2, nedeljskih ali ponavljavnih šol je bilo 620 (12 več, kakor v lani). Za vsakdanjo šolo godnih otrok je bilo 112853, iz med katerih jih je hodilo v šolo 95996; za nedeljsko šolo godnih učencev in učenek je bilo 39324, in jih je v šolo hodilo 32688. Okrajnih šolskih ogledov je bilo 67, katehetov 464, učiteljev 712, podučiteljev 296, dekliških učenec 68, podučenic 15, in obertnijskih učenec 81. Učiteljskih pripravnikov je bilo 64. Veliko učiteljev po deželi je učilo tudi sadjorejo, svilorejo in čebelarijo.

Z Iga. 29. preteč. m. imeli smo pri nas šolsko spraševanje. Priučenci so bili prečastiti g. višji šolski ogleda iz Ljubljane, in še več drugih gospodov. Začelo se je s keršanskim naukom, v katerem so dobro izurjeni otroci kazali, koliko se morejo naučiti pazljivi učenci pri nevtrudljivem učeniku. Potem so učenci pervega razreda lepo brali in izverstno številili. V drugem razredu so stareji učenci in učenke prav dobro brali in številili; slovnice in pravopisja, se vé da v drugem razredu pri nas še nimamo. Pregledovaje spise 1. razreda in „Probeschriften der II. Abth.“ sem videl, da v pisanji vsi dobro napredujejo. Po dokončani skušnji, kateri je bilo malo časa odločenega, so deklice in dečki prav lepo zapeli končaje s cesarsko pesmijo. Ko bi mene kdo za stan naše šole vprašal, bi mu tako le odgovoril: Naša šola je prav lepo, prostorno poslopje, ima dva g.g. učenika, po zimi veliko učencev, po leti pa prav malo, pri očitni skušnji nekoliko več. Iz vsega se vidi, da se v 1. razredu šoli vstavlja dobra podlaga. — Ravno dan pred našo skušnjo prišel sem iz Štajarskega, kjer sem po naključbi in po prijaznosti in gostoljubnosti nekterih g.g. duhovnikov pri dveh šolskih skušnjah poslušal, kako se naši slovenski bratje v šoli obnašajo. V Rečici je bilo veliko učencev, in so se v vsem prav dobro obnašali. V Ljubnem so učenci naj bolje podučeni v keršanskem nauku, v drugih rečeh pa le bolj mehanično. Ta šola je sicer „izgledna šola“, ali za tako bi jo jaz imel le v keršanskem nauku in v šaljivosti g. učitelja. Tudi v Mozirji sem vidil lepe spise učencev vseh treh razredov, pa še le po skušnji. In sploh, kar našo in te šole zadeva, bi jaz rekel: Kdor zna podučevati, ta zna. Lepo napredujejo učenci v slovensčini in v drugih naukih, kjer je učitelj za to; kjer pa ni, pa bi moral peti: „Dežela ljuba, kje ležiš, ki jezik moj mi govoriš?“ *Z Bogom!* *J. V. . . . t.*

Iz Ljubljane. Razpis preč. knezošk. konzistorija v Ljubljani 26. avg. t. l. s št. 1121/193 naznanja, da bo **27. in 28. t. m. konzistorno spraševanje** za nastopne učitelje, kateri naj poprej pri svojem okrajnem šolskem ogledništvu opravijo spraševanje, in potem 27. t. m. ob 8. uri pridejo v konzistorno pisarnico v Ljubljano.

— Šolsko leto za vse šole v Ljubljani se začne 1. oktobra t. l. Učenci, ki pridejo pervikrat v kako šolo, se zapisujejo zadnje tri dni t. m.